

Laiškas Valerijai Čiurlionytei, [iki 1916-07-25], [Petrogradas].

Valio, dalgele,

Valio, dalgele, po pradalgėlių!

Man šandie smagu kaip retai kada. Džiaukies ir tuja[i], Sesut! Gavau laišką nuo Liūdžiaus [1] apie mūsų jaunuomenę (vidurinių mokyklių), apie ugnį ir jaunumą.

Žinai, kai susiduri su žmonėmis, besikraunančiais žiedais, besirengiančiais žydėti, — taip smagu pasidaro, tokią jaunumą pajunti!

Eis jaunuomenės laikraštis, vadinsis „Pradalgiai“, moto bus: „Valio, dalgele, po pradalgėlių“, bus jaunas, bus inkvėptas, bus Saulėtas! [2] Ir kaip nesidžiaugti, kad jaunoji kart[a] stojo in gyvenimą, vėliavą aukštai iškėlę ir tarė skardžiu tvirtu balsu: „Mes gyvi ir norim gyventi, mes esame Sau-žmonės“ [3].

Juk tat taip gerai, taip gerai!

Pirmame numeryj bus mano straipsnis „Apie Kultūrą ir Sąmonę“ [4]. Ir aš noriu būt jaunas, noriu drauge su jaunaisiais žydėti.

Šandie dėl tavęs dailės mokykloj nebuvo. Laiko dar šandie labai nebuvo. Ir tu nepasakei, kokion mokyklon nori stoti. Galaunė [5] nėra jokioj mokykloj. Jis tik rengiasi stot akademijon [6]. Bet ten stojant reikia truputį pasirengti. Išlaikyt sunkoka. Aš nežinau, ar tu šiemet ištesėtum. Paimsiu programos „Училище общества поощрения искусств“ ir „Училище Штиглица“ [7] — tos čia geriausios. Bet aš manyčiau, kad tu stotum geriau Maskvoj. Viena — su pragyvenimu Maskvoj kur kas geriau. Piningų geriau Maskvoj gaut. Petrapily Komitetas duoda tik 35 rub. O „Žiburėlis“ 40-50 rub. į mėnesį, bet su tiek čia pragyvent gana sunku [8]. Daugiau iš draugijų vargu begausi. Reikia nuošaliai užsidarbauti. Be to. Maskvoj, jeigu karas ir valdžia piningus nebeduos, Baltrušaitis del Tavęs visados padarys protekciją, kad galėsi lengvai užsidirbt reikalingus pinigus pragyvenimui. Nors tai dalykas mat „toksai“, bet vis tik su tuo reikia skaityties. Paskui, jeigu manęs in karą nepaims — aš tikrai kelsiuos Maskvon. Maskvos žmonės kur kas jaunesni, Petrogarde pilni visokio Raugo, politikomanijos ir gyventi čia negalima. Maskvoj Saulės daugiau. Maskvoj gražiau. Ir „Pradalgiai“ bus Maskvoj [9]. Kodel tau lįst in tą dvasinį pelkyną — Petrogardą? Juk žiūrėk, Sesut, jei aš žiemą Maskvoj būsiu — taip gyvensim, kaip dar niekas negyveno. Ką tu rašei apie meilę ir buvimą kartu — man rodos, kad tu dabar jau taip nebemanai. Ir drauge Maskvoj būdami, draugėj vainikus pindami — žiūrėk, kaip mes dvasioj užuaugsime, kaip dūšioj pajaunėsime, kiek tvėrimo pajėgos ingysime!

Tai ne juokai, tai dalykas, prieš kurį lenkties reikia.

Juk tu taip myli Baltrušaitį [10] ir nori būt toli nuo jo! Maskvoj inves jis mus in aukštesn[i] dūšios gyvenimą, juk tai yra mūsų dvasinis tėvas.

Taigi, Sesut. Aš nè vieno pliuso nematau, del ko mudu turėtųva būt Petrogarde, o ne Maskvoj.

Žinai, aš dabar noriu dirbt, dirbt dėl „Pradalgijų“, statyti Saulėtus rūmus ir aukštas bones. O Dirbt tegalėsiu, kai būsiu su Tavim, kai būsiu Maskvoj. Būkim Maskvoj, Sesut. Aš prašau Tavęs. Aš Petrapilio visa dūšia nekenčiu. Ar gerai?

Žiūrėk, tu būk gera ir nepyk, kad aš toks vaikas, bet kad tu žinotum, kaip gerai būt kai kada mažučiu.

Pabučiuok Danutę [11] ir pasakyk, kad aš toks pat kaip ji.

KOMENTARAI

- [1] Juozas Liūdžius (1890–1960), teisėtyrininkas civilistas, teisėjas, profesorius; tuo metu studijavo Maskvos universitete Teisės fakultete. Studijų metais bendradarbiavo lietuviškoje spaudoje.
- [2] *Pradalgiai – laikraščio Santara* literatūros ir meno priedas, išleistas 1917 m. gegužės mėn. Petrograde. Redaktorius – Stasys Šilingas. Paskelbta BS eilėraščių („Rudeniniai žvilgsniai“, „Dainuškėlė“, „[Mano pilnyj nėra laiko]“, „Karalaitė“) ir vertimų („Saulės himnas“, „Iš naujagraikiškų dainų“), Igno Šeiniaus impresijų, Šilingo versti Nietzsche's aforizmai, Vytauto Bičiūno impresionistiška suomių parodos recenzija, Jono Murkos kritikos straipsnių. Leidinys iliustruotas Adomo Varno pieštais visuomenės ir kultūros veikėjų šaržais.
Pirmo *Pradalgijų* numerio moto:
„Mes ateinam kaip šešėliai, / Ties bedugnėms giesmių pinti. / Kas numiršta, turim vėlei / Mes giesmėmis atgaivinti.“
(*Pradalgiai. Santaros* priedas, 1917 m., gegužės mėn. Nr. 1, p. 1)
Spėtina, kad visas eilėraštis be pavadinimo „[Mes ateinam kaip šešėliai]“, iš kurio paimtas *Pradalgijų* moto, parašytas „greičiausiai apie 1916 m.“ (Algis Samulionis, „Paaiškinimai“, in: *BSR, t. 1: Poezija*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, 1996, p. 728; visą eilėraščio tekstą žr. in: *Ibid.*, p. 28).
- [3] *Sau-žmogus – Vydūno sąvoka*.
„*Sau-žmogus* – savo esme gyvenanti, todėl harmoninga ir dvasiškai sveika asmenybė“ (Rima Palijanskaitė, „Sveikatos filosofija Vydūno dramose“, in: Į sveiką gyvenimą ir skaidrią būtį Vydūno keliu. Tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos medžiaga, sudarė Artūras Razbadauskas, Algimantas Kirkutis, Faustas Stepukonis, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010, p. 105).
- [4] *Pradalgijų* Nr. 1 minėtas BS straipsnis neišspausdintas.
Žr. BS, „Laiškai apie kultūrą“, in: *Skaitymai*, kn. 22, 1923, p. 79–105.
- [5] Paulius Galaunė (1890–1988), meno istorikas, grafikas, muziejininkas, kultūros veikėjas. 1917 m. baigė Centrinę barono Aleksandro Štiglico techninio piešimo mokyklą Sankt Peterburge.
- [6] Kalbama apie Imperatoriškąją dailės akademiją Sankt Peterburge.
- [7] ~ rus=„Visuomenės mokykla, skatinanti menus“ ir „Štiglico mokykla“.
- [8] Kalbama apie Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti Petrogrado komitetą ir 1893 m. Jadvygos Juškytės ir Gabrielės Petkevičaitės-Bitės įkurtą „Žiburėlio“ draugiją gabiam, bet neturtingam besimokančiam jaunimui padėti, veikusią iki 1940 m.
- [9] *Pradalgiai, Santaros* priedas, išleisti 1917 m. gegužės mėn. Petrograde.
- [10] Jurgis Baltrušaitis (1873–1944), poetas simbolistas, BS autoritetas, artimas draugas ir globėjas Maskvoje.
- [11] Danutė Čiurlionytė.